

Ἀρχιμανδρίτου Σαράντη Σαράντου
ἐφημερίου Ἱ.Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἀμαρουσίου

Ἡ Θεραπευτική τῶν Ἱερῶν Κανόνων

Ἡ παρούσα ἡμερίδα συμπτωματικά συνδέεται μέ τήν προηγηθεῖσα συνάντηση τῆς Διεθνούς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Παπικῶν καί Ὁρθοδόξων στήν Πάφο τῆς Κύπρου ἀπό 16 ἕως 23 Ὀκτωβρίου τοῦ 2009. Κατά τό χρονικό διάστημα πού προηγήθηκε δημιουργήθηκαν ποικίλες ἀντιδράσεις ἐκ μέρους σοβαρῶν ἐκκλησιαστικῶν κύκλων μέ τεκμηριωμένες θεολογικῶς ἀντιρρήσεις καί γιά τό «ρόλο τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης κατά τήν πρώτη χιλιετία» καί γιά τήν προετοιμαζόμενη ἀναγνώριση τοῦ Παπικοῦ Πρωτείου ἐκ μέρους τῶν Ὁρθοδόξων.

Ὅλο τό θέμα αὐτό, ὅπως ἐξελίχθηκε, μαζί μέ τίς πρωτοφανεῖς ἀντικανονικές δηλώσεις τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Νέας Ἰουστινιανῆς καί πάσης Κύπρου φέρνει στό προσκήνιο τήν ἔλλειψη Ὁρθοδόξου ποιμαντικῆς εὐαισθησίας, γνώσεως καί σεβασμοῦ τῶν Ἱερῶν Κανόνων, πού συγκροτοῦν ὅλον τό δεσμό τῆς Ἐκκλησίας.

Τό ἱερό Πηδάλιο τῆς Ἐκκλησίας μας θεοπνεύστως συντεθέν ὑπό τοῦ σοφωτάτου Πατρός Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου ἀγνωεῖται ἐπιμελῶς ἀπό τούς ἔχοντας τά ἡνία τῆς «διακυβερνήσεως» τῆς Ἐκκλησίας μας.

Μέ τίς ὀλιγομελεῖς ἐπιτροπές τους καί συναντήσεις τους καί ὄχι τίς πολυάνθρωπες ἀπό ἐπισκόπους καί πρεσβυτέρους Συνόδους προετοιμαζοῦν τήν πανθηρσκειά μέσα στό πλαίσιο τοῦ παγκοσμίου κράτους τοῦ Ἀντιχρίστου πού σταδιακά καί σταθερά ἀπλώνει ἀνά τήν οἰκουμένη ἡ Νέα Ἐποχή ἢ Νέα Τάξη Πραγμάτων.

Ἀνύπαρκτη ἡ μοναδικότητα τῆς εἰς Χριστόν πίστεως, τήν ὁποία ἀμιγῶς καί θερμῶς διέθεταν οἱ πῶτοι ποιμένες μετά τό Χριστό, οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι. Δέν δά μπορούσε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μετά τήν ἐπιστροφή του στό Χριστό νά συγκεράσει τήν Ἰουδαϊκή του πίστη μέ τήν εἰς Χριστόν, ἀφοῦ, ὡς γνωστό, ἦταν ἔνθερος ζηλωτής τῶν πατρικῶν του, Ἰουδαϊκῶν παραδόσεων;

Μέ ἀφορμή τή συνάντηση τῆς Κύπρου μᾶς γέμισαν ἀπέραντη λύπη οἱ δηλώσεις καί οἱ ἐνέργειες τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου, ὁ ὁποῖος:

- Καλωσόρισε εὐγενέστατα καί ἀρχοντικά τούς Παπικούς, καί καλά ἔκανε, συμπεριφέρθηκε ὅμως μέ ἀπίστευτη σκληρότητα στούς Ὁρθοδόξους ἱερεῖς, μοναχοῦς, λαϊκοῦς πού ἄμεσα καί ζωηρά ἐξέφρασαν τήν ἀντίρρησή τους γιά τήν προετοιμαζόμενη ἀναγνώριση τοῦ παπικοῦ πρωτείου.

- Ἔβαλε κανόνες πρωτάκουστους στους ἱερεῖς. Ἀπειλῆσε μέ διακοπή μισθοῦ, σάν νά τούς πληρώνει ἀπό τήν τσέπη του, χωρίς μία διοικητική πράξη, ἀλλά κινούμενος ὑπό τό κράτος τοῦ φίλο παπικοῦ πανικοῦ.
- Τούς ἐτιμώρησε καί μέ πνευματικά ἐπιτίμια, νά μή λει τουργήσουν καί νά μή κοινωνήσουν ἐπί ἐβδομάδες. Μέ ποιό αἴτιο λογικό; «Οὐκ ἐκδικήσεις δις ἐπί τό αὐτό» λέγει ὁ 25^{ος} κανόνας τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων στηριζόμενος στήν Ἁγία Γραφή. Ποιό θεσμικό Ἐκκλησιαστικό δικαστήριο ἐπέβαλε αὐτήν τήν ποινή στους ἐντί μουσ ὀρθοδόξους πρεσβυτέρους; Τρεῖς τιμωρίες ταυτοχρόνως ποιό δικαστήριο θά ἐπέβαλε;

Μέ ἀκόμα περισσότερη λύπη μᾶς γέμισε ἡ ἐπιστολή τοῦ Οἰκουμενικοῦ μας Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, ὁ ὁποῖος ζητοῦσε ἀπό τό μακαριώτατο Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμο νά πάρει θέση ἐναντίον τῆς «Ὁμολογίας Ὁρθοδόξου πίστεως» καί τῶν ὑπογραψάντων αὐτήν. Πολλοί κληρικοί καί λαϊκοί διαμαρτύρονται γιατί οἱ ἡγέτες τῆς Ὁρθοδοξίας μας εὐνοοῦν τήν ἐξάπλωση τοῦ Οἰκουμενισμοῦ καί τή νοθεία τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως.

Στή Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συζητήθηκε τό ὡς ἄνω θέμα ἀπό πολλούς Ἀρχιερεῖς. Λειτουργήσε, ὅπως ἀπεδείχθη, ἡ Συνοδική χαρισματική δύναμη τῆς Ἐκκλησίας καί στερεώθηκε τό συνοδικό πολίτευμα καί ἡ ὀρθόδοξη νοσοτροπία στηριγμένη πάνω στή μακρά παράδοση τῶν Ἀγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας, πού εἶχαν σαφῆ ἀντιπαπική - ἀντιαιρετική τοποθέτηση.

Ἐπίσης μᾶς στεναχώρησε ἡ Ἐπιστολή τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Περγᾶμου πρός ὅλους τούς Μητροπολίτες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πού τούς παραπληροφορεῖ πάνω στό ἔργο τῆς Διεθνούς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Παπικῶν καί Ὁρθοδόξων. Κοντολογίης ἀναφέρει ὅτι δέν ἐτοιμάζονται νά κηρύξουν τήν ἔνωση μέ τούς παπικούς, ὅπως ψευδῶς διαδίδουν κάποιες μικρές ὁμάδες φανατικῶν ὀρθοδόξων. Τό θέμα τους ὅμως δέν ἦταν αὐτό. Προετοίμαζαν νά ἀναγνωρίσουν στή Κύπρο τό παπικό πρωτεῖο. Ποιός ὅμως παραπλανᾷ ποιόν;

Ὅλα αὐτά συμβαίνουν γιατί ἀπομακρυνόμαστε ἀπό τή μελέτη τοῦ Ἱεροῦ Πηδαλίου, τό ὁποῖο ἀποτελεῖ καί τό τέλειο θεανθρώπινο Σύνταγμα, πού συγκροτεῖ τό θεσμό τῆς Ἐκκλησίας. Θεόπνευστο βιβλίον πού ἀναλύει τήν ἀνατομία καί φυσιολογία καί τοῦ μεταπτωτικοῦ ἀλλά καί τοῦ ἀναγεννωμένου χριστοποιουμένου ἀνθρώπου.

Ἡ συνάντηση τῆς Κύπρου ἀποτελεῖ ἀνάγλυφο παράδειγμα ἀπομάκρυνσης ἀπό τόν Παράδεισο τῶν Ἱερῶν Κανόνων μέ παρενέργειες καί εὐθύνες ἀτομικές, συλλογικές, ἐκκλησιολογικές, κοινωτικές.

Κατά τόν καθηγητή τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας κ. Π. Χριστινάκη τό ἐκκλησιαστικό ἔγκλημα θεωρεῖται ὅτι ἀποτελεῖ ἐκδήλωση ψυχικῆς ἀσθένειας, ἀτομικῆς καί συλλογικῆς.

Συλλογική εἶναι ἡ εὐθύνη μας ὅταν διαφοροποιούμαστε καί δέν φρονοῦμε τά τῆς Μιάς, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀτομική μας ἀπιστία στους Ἱερούς Κανόνες συμποσοῦται καί κορυφοῦται ὡς συνισταμένη ἀσεβείας κατά τοῦ θείου θελήματος καί ὅταν παγιωθεί, καταλήγει στήν αἵρεση.

Ἡ πρώτη μεγέθους ψυχική ἀσθένεια εἶναι ἡ αἴρεση. Οἱ σημερινές διαχριστιανικές ἢ διαθρησκειακές συναντήσεις δέν διαπνέονται ἀπό τό φρόνημα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων πού ἀποσκοποῦσαν στήν ἐκφραση καί διατύπωση τῶν ἀληθειῶν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως καί στήν ἐπιστροφή τῶν αἰρετικῶν. Οἱ διάλογοι μέ τούς παπικούς δέν προϋποθέτουν τήν καλή προαίρεση γιά διόρθωση τῶν παπικῶν αἰρετικῶν δοξασιῶν, ἀλλά de facto καί a priori, χωρίς ὀρθόδοξη ὁμολογία, οἱ παπικοί ἀνακηρύσσονται ἀπό ἐμᾶς τούς Ὀρθοδόξους ἰσότιμοι στήν πίστη καί ὁ Πάπας Ἐπίσκοπος Ρώμης. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων προσευχόμεστε μαζί καί τό χειρότερο, μετέχουμε στήν θεία λειτουργία τους καί ἐκεῖνοι στή δική μας θεία λειτουργία.

Τό ἴδιο συμβαίνει στούς διαλόγους μέ τό Π.Σ.Ε. Σέ κοινές λατρευτικές εὐκαιρίες μετέχουν ἀπροϋπόθετα καί τά μέλη τοῦ Π.Σ.Ε. καί οἱ δικοί μας ἐκπρόσωποι. Οἱ Ἱεροί Κανόνες ἔχουν ἐνά ντια στίς συμπροσευχές: Ἰ Κανῶν τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, ΙΑ', ΜΕ, ΞΕ, ΟΑ'. ΣΤ' τῆς ἐν Λαοδικείᾳ καί Θ' καί ΑΒ, ΑΓ', ΑΔ', ΑΖ. Θ' Τιμοθέου Ἀλεξανδρείας. Β' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ. Α' τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς. Β' τῆς ΣΤ'. Α' τῆς Ζ', καί γινώμενες ἄλλες τῶν ἁγίων Πατέρων.

Στήν Κύπρο τό Σάββατο 17 Ὀκτωβρίου τά μέλη τῶν παπικῶν ἐτέλεσαν θεία Λειτουργία στόν παπικό Ναό τοῦ Τιμίου Σταυροῦ στή Λευκωσία παρόντων καί τῶν ὀρθοδόξων μελῶν. Τήν ἐπόμενη Κυριακή 18 Ὀκτωβρίου στόν Ἱερό Ναό Φανερωμένης στή Λευκωσία ἐτελέσθη Ἀρχιερατικό Συλλειτουργοῦ προεξάρχοντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου κ. Χρυσόστομου, παρούσης καί τῆς παπικῆς ἀντιπροσωπείας.

Ἰσοπέδωση τῆς χριστιανικῆς ἀληθοῦς ὀρθοδόξου πίστεως μέ τήν παπική πλάνη καί μάλιστα ἐντός τῆς θείας Λειτουργίας πού ἀποτελεῖ καί τήν τελείωση καί τήν κορυφή ὅλων τῶν θεοπνεύστων προσευχῶν.

Παραπλήσια τακτική ἀντιεκκλησιαστική καί ἀνορθόδοξη λειτουργεῖ καί στίς συναντήσεις καί στίς κοινές προσευχές, συμπροσευχές μέ τά μέλη τοῦ Π.Σ.Ε.

Ἐνδοκοσμικές ἀντιεκκλησιαστικές τακτικές προεκτείνονται καί στίς διαθρησκειακές συναντήσεις. Οἱ προσευχές τῆς ἁγίας Ὀρθοδόξιας μας ἀνακατεύονται μέ τίς προσευχές τῶν ἀλλοθρήσκων γκουρούδων, εἰδωλολατρῶν, μουσουλμάνων, Ἑβραίων καί ἄλλων...

Ἡ κοσμική κομματική πειθαρχία ἡ ὁποία νομοτελειακά λειτουργεῖ στά κόμματα, φεῦ, λειτουργεῖ ἰσοπεδωτικά, ποιός ξέρει μέ ποιές ἐντολές ἀπό ποιούς καί ἀπό πού, καί μέσα στήν Ἐκκλησία πρὸς ἀκύρωση τῶν Ἱερῶν Κανόνων.

Ποιός ἐκ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καί τῶν Ἁγίων Διαδόχων τους ἐργάστηκε στόν ἀμπελώνα τοῦ Χριστοῦ μέ αὐτή τήν νοστορία; Μόνο οἱ οἰκουμενιστές. Δέν προσφέρουμε πάντως τίποτα στά μή ὀρθόδοξα μέλη τῶν συναντήσεων, ἀφοῦ δέν τούς δίνουμε καμιᾶ εὐκαιρία νά ἀντιληφθοῦν τήν πλάνη τους, νά μετανοήσουν, νά πιστέψουν καί νά βαπτισθοῦν γιά νά σωθοῦν.

Ἀπό τούς 85 Ἱερούς Κανόνες τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων οἱ 78 ἀναφέρονται στούς Ἐπισκόπους, στούς πρεσβυτέρους καί στούς διακόνους καί καθορίζουν τό θεανθρώπινο τρόπο ζωῆς τους, τήν ἐν Χριστῷ ποιμαντική δραστηριότητά τους καί τίς σχέσεις τους μέ τούς ἄλλους ἀνθρώπους.

Στήν ἴδια περίπου ἀναλογία οἱ λοιποὶ Ἱεροὶ Κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν καί τοπικῶν Συνόδων ὀριοθετοῦν τή ζωή καί τή δράση τῶν κληρικῶν ὡς ὁρατῶν εἰκόνων τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ μέσα στόν κόσμον, πού ἐργάζονται, «*ἵνα μορφώθῃ Χριστός ἐν ἡμῖν*».

Ὁ περιγραφόμενος τρόπος τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς τῶν λαϊκῶν δέν εἶναι ἀλλότριος, δέν εἶναι ἄσχετος μέ τόν τρόπο τῆς ζωῆς τῶν κληρικῶν. Ἀλληλοπεριχωρεῖται ἄμεσα ἡ ζωή τῶν κληρικῶν μέ τήν τῶν λαϊκῶν. Κληρικοί καί λαϊκοί συναγωνιζόμαστε γιά τήν ἐν Χριστῷ θέωση. Οἱ λεπτομερεῖς ὁδηγίες τοῦ Ἱεροῦ Πηδαλίου πρὸς τοὺς κληρικούς καί πρὸς τοὺς λαϊκοὺς σκοπὸν ἔχουν νά μᾶς καταστήσουν συνειδητοὺς ἀγωνιστὲς χριστιανούς στήν ἐδῶ, τή στρατεὺ μὲν μαρς Ἐκκλησία, ἀλλά καί μᾶς ἐμπνέουν ἐλπίδες ὑποστατικές ζωῆς αἰωνίου. Μέ τό ἄκτιστο Φῶς τῆς θείας Χάριτος πού ἐκπέμπουν οἱ Ἱεροὶ Κανόνες, χαρισματικῶς ἐνωνόμαστε κληρικοί καί λαϊκοὶ στή μοναδική χαρισματική ἐνότητα μέ μακαρία κεφαλὴ τὸ Χριστό καί μέλη τοῦ Σώματός Του ὅλους, ὅσους πιστεύουμε καί βαπτίζομαστε στό ὄνομα τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἦδη μέ ὅσα προτάξαμε, ἐπεξεργαζόμαστε τό θέμα τῆς θεραπευτικῆς τῶν Ἱερῶν Κανόνων. Θά μπορούσαμε νά τονίσουμε ἀρχικά, ὅτι ἡ πρώτη παθογένεια τοῦ ἀνθρώπινου γένους δημιουργεῖται ἀπὸ τήν παρακοή τῶν πρωτοπλάστων στό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Τό παναμάρτημά τους ἦταν ἡ ὑπερηφάνεια. Σκοτίζεται ὁ νοῦς, αὐτονομούνται οἱ προπάτορές μας καί ἀλλοτριώνεται ὁλόκληρη ἡ προσωπικότητά τους.

Τό σύνολο τῶν Ἱερῶν Κανόνων πού περιέχει τό Ἱερό Πηδάλιο τῆς Ἐκκλησίας, μᾶς βλέπουν δυνάμει θεωμένων καί ἐν Χριστῷ ἀναγεννημένους ἀνθρώπους. Μᾶς βλέπουν ἀρχετυπικά. Βλέπουν τίς ἄριστες θεανθρώπινες προδιαγραφές, τήν ἐλευθερία, τό νοερό καί τό αὐτεξούσιο πού μᾶς χάρισε ὁ ἴδιος ὁ Δημιουργός μας καί ἀποβλέπει καί μᾶς βοηθᾷ ἀπὸ δυνάμει δημιουργημένους νά γίνουμε καί χάριτι θεωμένοι.

Τὸ Ἱερό Πηδάλιο δέν ἐδελτοφυλοῖ ὡς πρὸς τήν κατάστασι τοῦ μεταπτωτικοῦ ἀνθρώπου. Ὑπαισθύνει καί ὑπείσέρχεται σ' ὅλες τίς πλευρές τοῦ μεταπτωτικοῦ ἀνθρώπου, γιά νά τόν βοηθήσει.

Οἱ ἐπώνυμοι ἅγιοι Πατέρες γνωρίζουν ὑπαρξιακά ἢ καί ἀτομικά τό δράμα τοῦ ἀνθρώπου τῆς ἁμαρτίας, τοῦ ἀνθρώπου πού μέσα στή σάρκα του εἶναι κολλημένη ἡ ἁμαρτία. Θρηνεῖ καί ὀδυρεται γιά τήν ἀρρώστια πού τόν μαστίζει καί τόν καταταλαιπωρεῖ. Ἡ Ἐκκλησία μας ἔχει τὰ φάρμακα, τοὺς Ἱερούς Κανόνες, πού δροῦν θεραπευτικά στό κάθε καλοπροαίρετο πρόσωπο πού ἐνδιαφέρεται εὐλικρινῶς γιά τή σωτηρία του.

Ἡ Ἐκκλησία μας πιστεύει στή μοναδικότητα ἐκάστου ἀνθρώπινου προσώπου, τό ὁποῖο ἔρχεται στόν ἐπίγειο κόσμον μέ τήν προσωπική βουλή τοῦ Θεοῦ, τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί φυσικά μέ τή συνεργία τῶν γεννητῶν γονέων. Δέν ἐγκαταλείπεται στοὺς μηχανισμούς τῆς τύχης οὔτε περὶ θαναγκάζεται νά εἶναι ἐγκλειστος στόν παράδεισο τῆς τρυφῆς - ὑλικῆς καί πνευματικῆς - πού κατασκεύασε ὁ ἴδιος ὁ Τριαδικός Θεός γιά χρῆσι καί ἀπόλαυσι τοῦ ἀνθρώπου καί γιά περαιτέρω δημιουργία.

Τόσο μέσα στόν Παράδεισο τῆς πλήρους χαρᾶς καί πνευματικῆς ἀγαλλιᾶσεως λειτουργοῦσε ἡ ἐντολή τοῦ Θεοῦ δημιουργικά, ὅσο καί μέσα στόν καινούργιο Παράδεισο τῆς Μιᾶς Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας λειτουργεῖ χαρισματικά ἡ βουλή τοῦ ἐν

Τριάδι Θεοῦ μέ τή βοήθεια τῶν Ἱερῶν Κανόνων, τοῦ ἱεροῦ Πηδαλίου τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου.

Φροντίζει λοιπόν ὁ καλός Θεός ὡς φιλόστοργος πατέρας μέσω τῶν Ἱερῶν Κανόνων τοῦ ἱεροῦ Πηδαλίου τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου νά μᾶς διδάξει ἀπό τά πιό σπουδαία καί σημαντικά μέχρι καί τίς λεπτομέρειες γιά τήν ἐν Χριστῷ ὀλοκλήρωση τῆς προσωπικότητός μας στήν παρούσα ζωή, ὅσο καί στήν αἰώνια σωτηρία καί καταξίωσή μας στή μέλλουσα.

Ἄν γιά τήν ἐπαγγελματική μας ἀποκατάσταση δαπανᾶμε ἀπό τά ἕξι μας χρόνια μέχρι τά εἴκοσι πέντε ἤ καί περισσότερα, ἂν γιά τά θέματα τῆς σωματικῆς μας υγείας, οἱ θεράποντες τῆς υγείας τῆς σαρκός – μέ τή βιβλική σημασία τοῦ ὄρου - ἀφιερώνουν περισσό τε ρα ἀπ' ὅλους μας χρόνια σπουδῶν, πόσα περισσότερα θά πρέπει νά ἀφιερώνουμε ὅλοι μας γιά τήν αἰώνια σωτηρία μας. Διά βίου μαθητές τοῦ Χριστοῦ μᾶς θεωρεῖ ἡ ἀγιωτάτη Ἐκκλησία μας καί μᾶς προσφέρει ἀφθονοπάροχα τό θεανδρώπινο χαρισματικό της λόγο καί μέσα ἀπό τίς Ἁγίες Γραφές Π.Δ. καί Κ.Δ. καί μέσα ἀπό τά ἅγια Πατερικά κείμενα καί μέσα ἀπό τίς ἀλάνθαστες ἐμπειρίες καί τή θεοπνευστία τῶν πορισμάτων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τῶν ἁγίων Κανόνων τους.

Γιά λόγους καθαρά μεθοδικούς καί ἐπιστημονικούς, ὁ καθηγητής τῆς Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου κ. Π. Χριστινάκης, δέχεται τό διαχωρισμό τῆς ψυχῆς, ὅπως καί οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες πρόνογοί μας (Πλάτωνας) καί ἀπό αὐτούς καί ὁ Ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης ἀδελφός τοῦ Μ. Βασιλείου, σέ τρία μέρη: τό λογιστικό ἤ λογικό, τό ἐπιθυμητικό καί τό θυμοειδές.

Ὅταν ἀκόμη δέν ἔχουν διαποτισθεῖ μέ τήν Ἄκτιστη Χάρη τά τρία μέρη τῆς ψυχῆς πάσχουν ἀπό μιᾶ φοβερή παθογένεια καί ἐκδηλώνονται μέ τά παρακάτω πάθη, ἁμαρτήματα, ἀρρωστήματα ἤ καί ἐγκλήματα σύμφωνα μέ τήν πατερική ὀρολογία τοῦ Μ. Βασιλείου, τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης ἤ καί ἄλλων Πατέρων. Στό λογιστικό χωρὶς τή Θεία Χάρη ἐμφανίζονται ἡ κακία, ἡ πλάνη, ἡ ἀσέβεια πρὸς τό Θεό καί ἡ ἀδυναμία τοῦ λογιστικοῦ νά ξεχωρίζει τό φῶς ἀπό τό σκοτάδι. Τά ἁμαρτήματα τοῦ ἐπιθυμητικοῦ εἶναι ἡ κενοδοξία, ἡ φιλορηματία, ἡ φιλοδοξία, ἡ φιληδονία, ἡ φιλαυτία καί ἡ ροπή πρὸς ὅτιδήποτε ἄλλο ἐκτός ἀπό τήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ καί τῶν ἁγίων ἀρετῶν Του. Τά ἁμαρτήματα τοῦ θυμοειδοῦς εἶναι ὁ φθόνος, τό μῖσος, ἡ μῆνις (=ὄργη), οἱ λοιδορίες (=κοροϊδίες), συμπλοκές, φίλο νεικίες, μνησικαχίες.

Ὅταν ἀποκτηθεῖ ἡ Θεία Χάρη, ἡ Ἄκτιστη Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μέ τά ἱερά Μυστήρια, τίς προσευχές καί τίς ἅγιες ἀσκήσεις, νηστείες, μετάνοιες καί τήν ἀγάπη πρὸς τοὺς ἀδελφούς, τότε καί τά τρία μέρη τῆς ψυχῆς ἡρεμοῦν, φωτίζονται, ἀγιάζονται καί λειτουργοῦν σέ ἄριστη συνεργασία μέ τίς δωρεές τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ.

Ὁ ἴδιος ὁ καθηγητής κ. Π. Χριστινάκης ἰσχυρίζεται ὅτι ἅπαντες οἱ Ἱεροὶ Κανόνες τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μας ἔχουν θεραπευτικό καί ἐπομένως σωτηριολογικό χαρακτήρα. Εὐνόητο λοιπόν εἶναι ὅτι δέν εἶναι ἐφικτό στά πλαίσια μιᾶς εἰσηγήσεως νά ἀναπτυχθοῦν ὅλα τά θέματα τά ἐπί μέρους τά περιεχόμενα στοὺς Ἱερούς Κανόνες.

Γενικῶς διαχωρίζει ὁ κ. Χριστινάκης, καί ταπεινῶς συμφωνοῦμε μέ τόν κ. καθηγητή, τοὺς Ἱερούς Κανόνες σέ δύο μεγάλες κατηγορίες:

- Σ' αὐτούς πού ἀναφέρονται σέ ὀλόκληρο τό θεῖο καί ἀνθρώπινο, τό θεανθρώπινο Καθίδρυμα τῆς Ἐκκλησίας μας καί
- Σ' αὐτούς πού ἀπευδύνονται σέ κάθε μέλος τῆς Ἐκκλησίας προσωπικά.

Εἶναι ἀπαραίτητο τό πρῶτο μέρος, δηλαδή τό θεσμικό πλαίσιο, μέσα στό ὁποῖο ὀριοθετεῖται, ὡς Σῶμα Χριστοῦ, ἡ Ἐκκλησία μέ τούς Ἐπισκόπους της, τούς πρεσβυτέρους, τούς διακόνους, τούς λοιπούς κληρικούς, τούς μοναχοῦς, τούς λαϊκοῦς, τούς πιστούς, τούς κατηγουμένους καί τούς ἑτεροδόξους ἢ ἀλλοθρήσκους καί τίς μετ' αὐτῶν σχέσεις. Ὁρίζονται οἱ προϋποθέσεις τοῦ Ἐπισκοπικοῦ καί Ἱερατικοῦ ἀξιώματος, οἱ ὑποχρεώσεις καί τά καθήκοντα ὅλων πρὸς τήν Ἐκκλησία, καθῶς καί οἱ ὀφειλόμενες τιμές πρὸς αὐτούς ἐκ μέρους ὅλης τῆς Ἐκκλησίας. Στόχος τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καί τῶν Ἁγίων Πατέρων τῶν Ἱερῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων διά τῶν Ἱερῶν Κανόνων εἶναι ἡ ἐν Χριστῷ θέωση ὅλου τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας ἢ διάσωσή του ἀπό τό ψεῦδος καί τήν πλάνη τῶν κατά καιρούς λοιμωδῶν ἀσθενειῶν, τῶν βλασφημιῶν αἱρέσεων καί ἡ ἐργώδης ἐν Χριστῷ ποιμαντική δραστηριότητα γιά τήν ἐπιστροφή τῶν πεπλανημένων ἀδελφῶν στήν πνευματική μάνδρα ἢ πνευματική κιβωτό, μέσα καί μόνο στήν ὁποία σῶζόμαστε ἀγωνιζόμενοι καί μετέχοντες τῶν ἁγίων Μυστηρίων της καί τῶν Ἀκτίστων δωρεῶν της. Οἱ ἁρεῖς λύκοι, οἱ αἰρετικοί ἐπισημαίνονται, κατονομάζονται, καλοῦνται στίς ἱερές Συνόδους γιά νά διαφωτισθοῦν πληρέστερα στό Φῶς τῆς ἀληθοῦς Ὁρθοδόξου πίστεως καί βιοτῆς καί ἡ ἐπιστρέφουν ἢ παραμένουν ἀποκεκομμένοι ἀπό τήν Ἐκκλησία προτιμώντας τήν αὐτονομία τῆς πλάνης τους.

Ὅσον ἀφορᾷ στήν προσωπική διδαχή καί πνευματική καλλιέργεια τῆς Ἐκκλησίας μας πρὸς ἕνα ἕκαστο ἐξ ἡμῶν πρέπει νά δηλώσουμε ἀπερίφραστα, ὅτι ὅλοι μας κληρικοί καί λαϊκοί θεωροῦμαστε διά βίου μαθητές τοῦ Χριστοῦ χρησιμοποιοῦντες πάντοτε τά σωτήρια φάρμακα τῆς Ἐκκλησίας μας.

Σύμφωνα μέ τούς ἁγίους Πατέρες πού προαναφέραμε, Μ. Βασίλειο καί ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης, συμφωνούντων καί ὅλων τῶν ἁγίων Πατέρων ὅλων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, μετά τό Βάπτισμά μας, τό Χρῆσμα καί τή Θεία Εὐχαριστία μέ τήν πνευματική νηπτική ἐργασία καί ἀσκησή μας θά πρέπει νά ἀποκτήσουμε τίς ἅγιες ἀρετές τοῦ Χριστοῦ:

Τό λογιστικό ἢ λογικό μας μέ τήν μελέτη τῶν Ἁγίων Γραφῶν νά ἀποκτήσει «τήν εὐσεβῆ περί τό θεῖον ὑπόληψιν» καί «τήν τοῦ καλοῦ καί τοῦ κακοῦ διακριτική ἐπιστήμη» καί «τήν ἀκρισίαν περί τό καλόν», δηλαδή νά ξεχωρίζει κανεῖς ἀμέσως τό καλό.

Τό ἐπιθυμητικό μέρος τῆς ψυχῆς μας νά ἀποκτήσει «τήν ἐνάρετον κίνησιν πρὸς τό ὄντως ἐπιθυμητόν καί ἀληθῶς καλόν ἀνά γέσθαι πρὸς Θεόν τόν πόθον». Φθάνει κάποια στιγμή τό ἐπιθυμητικόν μέρος της «εἰς τό πεπεῖσθαι μηδέν ὀρεκτόν εἶναι τῆ ἑαυτοῦ φύσει ἄλλο πλὴν τῆς ἀρετῆς».

Τό θυμοειδές τῆς ψυχῆς ἐξυγιαινόμενο φθάνει στό κατόρθωμα νά αἰσθάνεται ἀπέχθεια πρὸς τό κακό καί πόλεμο πρὸς τά πάθη. Ἡ παγιούμενη ἀνδρεία τῆς ψυχῆς τοῦ πιστοῦ δέν «φοβεῖται τά τοῖς πολλοῖς φοβερά νομιζόμενα» ἀλλά ἀνδίσταται στήν ἁμαρτία μέχρις αἵματος, καταφρονώντας ἀκόμη καί τή θανατική ἀπειλή, ὅπως στίς περιπτώσεις τῶν ἁγίων μαρτύρων.

Από τήν Πρώτη Οἰκουμενική Σύνοδο μέχρι καί τήν Πέμπτη οἱ Ἱεροί Κανόνες ἀναφέρονται στό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας γενικά. Ἡ Ἐκτη Οἰκουμενική περιλαμβάνει κανόνες πού βοηθοῦν τούς κληρικούς καί τούς πιστούς νά ἐννοήσουν καί προσωπικά τή θέση τους μέσα στό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καί ἐφαρμόζοντάς τους νά θεραπευθοῦν ἀπό τίς πτώσεις προχωρώντας ἀπό τά συμπτώματα στό βάθος τῆς ψυχῆς. Οἱ πράξεις μας, οἱ ἐκφράσεις, οἱ ἐνέργειές μας ἀποτελοῦν ἕνα μέρος μόνο τῆς ψυχικῆς μας υγείας ἢ ἀσθενείας. Τό βάθος τῆς ψυχῆς μέ ὅλη τή λειτουργία της εἶναι ἀθέατο. Μοιάζει μέ ἕνα παγόβουνο πού ὁ ὄγκος του εἶναι κρυμμένος μέσα στό νερό, ἐνῶ μόνο ἡ κορυφή του διακρίνεται. Γιαυτό ἔχει μεγίστη σημασία γιά τήν πνευματική μας καί ψυχολογική μας, γιατί ὄχι καί τή σωματική μας υγεία, τό Μυστήριο τῆς ἱεράς Ἐξομολογήσεως.

Γιά νά πραγματοποιηθεῖ αὐτό τό μυστήριο εἶναι ἀπαραίτητη ἡ σεμνή παρουσία τοῦ πνευματικοῦ Πατρός, ἐντεταλμένου ἀπό τόν Ἐπίσκοπο, πού εἶναι ἡ ὁρατή εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ ἐπί γῆς. Ἄκρως ἀπαραίτητη εἶναι καί ἡ γνώση τῶν Ἱερῶν Κανόνων τῆς Ἐκκλησίας μας ἀπό τόν πνευματικό πατέρα, γιά νά μπορέσει νά ἀξιολογήσει τήν πνευματική κατάσταση τοῦ πνευματικοῦ τέκνου κάτω ἀπό τήν ἄκρη τοῦ παγόβουνου καί μέ τή διάκριση τοῦ Θεοῦ πού του χαρίζεται ἐν Μυστηρίῳ, νά βοηθήσει νά μορφωθεῖ ὁ Χριστός μέσα στήν ψυχή τοῦ ἐξομολογουμένου.

Ἡ ἀφομοιωμένη γνώση τῶν Ἱερῶν Κανόνων θά βοηθήσει τόν πνευματικό νά εἶναι ἀκριβής, ἀπαιτητικός καί αὐστηρός καί ταῦτά τόχρονα ἐπεικῆς καί συγκαταβατικός, γιά νά κατορθώνει τό τέκνο καί νά ἐπιβιώνει στήν καθημερινότητα, ἀλλά καί κατά τό δυνατόν – τοῦ Κυρίου συνεργῶντος – νά ἔχει τό πολίτευμά του καί ἐν οὐρανοῖς, νά ἐτοιμάζεται, δηλαδή, γιά τήν αἰώνιο ζωή τήν ὁποία φυσικά πιστεύουμε καί «ἐναγωνίως» ἀναμένουμε.

Ἡ δική μας, τῶν ὀρθοδόξων πνευματική ἐλευθερία εἶναι ἀσύλληπτη, ἀφοῦ ὁ πνευματικός πού κρατάει τό Ἱερό Πηδάλιο καί μέ τά δύο του χέρια, μπορεῖ μέ τίς εὐχές τῶν Ἁγίων νά κάνει ὅποιαδήποτε οἰκονομία, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τό Κανονικό Δίκαιο τῶν παπικῶν, πού μέσα σ' αὐτό εἶναι γραμμένοι ὅλοι οἱ «Ἱεροί Κανόνες τους», ἀλλά ἐπίσης εἶναι καθορισμένη καί ἡ «οἰκονομία» πού θά ἐφαρμόσει ὁ παπικός πνευματικός. Οἱ δικοί μας Ἱεροί Κανόνες εἶναι αὐστηροί, ἀφοῦ προορίζομαστε γιά τήν ἐν Χριστῷ θέωση, ἀλλά καί ἄκρως διακριτικοί, ἀφοῦ ἀκριβῶς ἀπευδύνονται σέ τέκνα Θεοῦ μέ πολύ φιλότιμο.

Κληρικοί ὅλων τῶν βαθμῶν καί λαϊκοί ἀξίξει νά προσεγγίσουμε καί νά ἀναγνώσουμε τό Ἱερό Πηδάλιο τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου, ὄχι γιά νά ἐφαρμόσουμε μηχανικά καί τυπικά τό περιεχόμενό του, ἀλλά γιά νά διαποτισθοῦμε ὁλόκληροι μέ τά ζωηφόρα νάματά του.

Δυστυχῶς ὑπάρχει διάσπαρτη μία ἀτεκμηρίωτη προκατάληψη κατά τοῦ Πηδαλίου, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπό τήν παχυλή ἄγνοιά του. Ἐξ ἄλλου γίνεται ὅλο καί πιό γνωστό σήμερα, ὅτι τό ἀμιγές ὀρθόδοξο πνεῦμα τοῦ Ἱεροῦ Πηδαλίου ἐνοχλεῖ καί ἐκνευρίζει τούς ποτισμένους μέ τά ποταπά οἰκουμενιστικά «ἐπιχειρήματα» καί τόν ἀσαφή, ἄχρωμο, ἄοσμο, ἀόριστο προτεσταντικό ὀρθολογισμό τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν (Π.Σ.Ε.).

Βιβλίο σπάνιας πνευματικῆς, πρωτότυπης καί ἐπιστημονικῆς ἐργασίας. Παραδέτεται πρῶτα τό **κείμενο** ἐκάστου Ἱεροῦ Κανόνος στά ἀρχαῖα Ἑλληνικά, στή συνέχεια τήν **ἐρμηνεία** του, προσιτή καί στούς ἀπλοϊκοὺς ἀναγνώστες, ἔπειτα τή **συμφωνία** τοῦ Κανόνος πρὸς τούς λοιπούς καί τέλος τά πάνσοφα προσωπικά του πολύ ἀξιόλογα **σχόλια**.

Ἀξιοθαύμαστη εἶναι ἡ εὐχέρεια τοῦ λόγου, καί τοῦ καθα ρεύοντος καί τοῦ δημοτικοῦ καθομιλουμένου πού διαδέτει ὁ Ἅγιος Νικόδημος. Θεωρεῖ ἀναγκαία τήν ἐρμηνεία, γιά νά φέρει κοντά στούς ἀγραμμάτους καί τό γράμμα καί τό πνεῦμα τῶν Ἱερῶν Κανόνων, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν προέκταση τῶν ἀγίων Γραφῶν, Παλαιᾶς καί Καινῆς Διαθήκης ἀλλά καί ὀλοκλήρου τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως.

Ἡ ἰδιοφυία ὅμως τοῦ Ἁγίου Πατρός Νικοδήμου φαίνεται στό τρίτο μέρος τῆς χριστοεπιστημονικῆς μεθοδολογίας του, στή «συμ φωνία τῶν Ἱερῶν Κανόνων». Ἐδῶ φαίνεται ἡ βαθύτητα τῆς γνώ σεως τῶν Ἱερῶν Κανόνων καί ἡ ἐσωτερική τους κατανόηση. Προ σπάδησε καί πέτυχε νά δείξει ποιά εἶναι ἡ νοηματική καί ὀργανική θέση καθενός ἀπό τούς Ἱερούς Κανόνες στό ὅλο σύστημα τῶν ὑπολοίπων ἱερῶν κειμένων. Μόνο ἕνας Ἅγιος σάν τόν Ἅγιο Νικό δημό θά μπορούσε νά σκεφθεῖ ἔτσι ὅπως σκέφθηκε. Κάθε ἱερό κείμε νο δέν ἐξετάζεται κεχωρισμένα καί ἀποσπασματικά, ἀλλά σέ σχέση μέ τό ὅλο. Μόνον οἱ αἰρετικοί δέν μποροῦν ἢ δέν θέλουν νά χρησι μοποιήσουν αὐτοῦ τοῦ εἴδους τή μεθοδολογία, τῆς συμφωνίας. Ἄν χρησιμοποιοῦσαν τή μέθοδο τῆς συμφωνίας, θά ἔπαιαν νά εἶναι αἰρετικοί, γιατί τό «ὄλο» καί ὄχι τό «ἐπί μέρους» θά τούς διαφώ τι ζε θεανθρώπινα καί θά τούς ἀπεμάκρυνε ἀπό τή σκοτόμαινα τῆς πλάνης.

Λεπτομερέστερα πρέπει νά τονίσουμε, ὅτι δίπλα σέ κάθε Ἱερό Κανόνα γράφει ὁ Ἅγιος Νικόδημος τούς ἄλλους ἱερούς κανόνες πού συμφωνοῦν μέ τόν παρόντα. Ἔχουμε δηλαδή μπροστά μας σέ κάθε κανόνα μία Ἱερά Σύνοδο Ἱερῶν Κανόνων μή συγκρουομένων μεταξύ τους, ἀλλά ἀλληλοσυμφωνούντων καί ἀλληλοσυμπλη ρου μένων.

Ἀκόμη πιό ἀξιόλογα εἶναι τά σχόλια ἢ ὑποσημειώσεις στό κάτω μέρος κάθε σελίδας τοῦ Πηδαλίου.

Ἀπό τίς εὐστοχες παρατηρήσεις τοῦ Ἁγίου Πατρός Νικο δή μου πάνω σέ κάθε ἕνα Ἱερό Κανόνα φαίνεται ἡ καθαρά ὀρθόδοξη Ἐκκλησιολογία του, ἡ καθαρή Τριαδολογική θεολογία του καί ἡ ὀρθόδοξη φιλανθρωπία του. Ἡ φιλοθεΐα καί ἡ φιλαδελφία εἶναι τό ἀπόσταγμα πού προκύπτει ἀπό τή μελέτη τοῦ ἱεροῦ Πηδαλίου μέ τή σοφωτάτη χριστοκαθοδήγηση τοῦ ἱεροῦ Πατρός.

Κινητή βιβλιοθήκη ἀσυλλήπτων διαστάσεων ἀποδεικνύεται ὁ Ἅγιος Νικόδημος, ἀφοῦ, ὅπως φαίνεται, ἀπό μνήμης παραδέτει χωρία ἀρχαιοελληνικά ἢ Πατερικά, γιά πληρέστερη κατανόηση τῶν ἱερῶν κειμένων τῶν Ἱερῶν Κανόνων. Σοβαρότατος ἐπιστη μο νικός ἄδλος εἶναι ἡ ὄλη ἐργασία τοῦ ἀγίου Πατρός, ὁ ὁποῖος ἀκόμα δέν ἔχει ἐκτιμηθεῖ δέοντως ἀπό τούς «συγχρόνους» θεολόγους μας.

Κλείνοντας τήν παρούσα πενιχρή εἰσήγηση ἄς ἀκούσουμε τόν ἴδιο, τόν τιτάνα τοῦ πνεύματος καί τῆς Θείας Χάριτος, τόν Ἅγιο Νικόδημο, πού ἐγκωμιάζει τούς σωτήριους Ἱερούς Κανόνες, ζητῶ ντας ἀπό τόν ὄσιο διδάσκαλο τίς διάπυρες εὐχές του γιά τή θερα πεία μας:

«... Καί ἵνα ἐπί παραδείγματος δηλώσω τό πᾶν Καθώς ἡ πανουργική Ἁγία Τριάς τόν πρῶτον καί ὕλικόν τοῦτον κόσμον δημιουργήσασα μέ διάφορους φυσικούς Κανόνους τῶν στοιχείων αὐτόν συνηρμόσατο, ἐξ ὧν ἡ τάξις καί ἐκ τῆς τάξεως ἡ συνοχή τοῦ παντός διασώζεται, καί γίνεται καθώς εἶπεν ὁ Ὀρφέυς, ὅλη ἡ κτίσις μία μουσική συμφωνία ἐκ διαφόρων Κανόνων, ὥσπερ ἐκ τινων πο λυειδῶν καί πολυμιγῶν φθόγγων ἀνακρουομένη.

Τοιοιυτοτρόπως ἡ αὐτή Τριάς, καί τόν δεύτερον τοῦτον καί νοητόν κόσμον τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας κατασκευάσασα, μέ τούς ἱερούς τούτους καί θείους Κανόνας συνέδησεν αὐτόν καί συνέπηξεν. Ἐξ ὧν ἡ τῶν Πατριαρχῶν ἀποτίκτεται εὐταξία, ἡ τῶν Ἀρχιερέων ἁρμονία, ἡ τῶν Ἱερέων κοσμιότης, τῶν διακόνων ἡ σεμνοπρέπεια, τῶν κληρικῶν ἡ σεβασμιότης, τῶν Μοναχῶν ἡ εὐρυθυμία, τῶν Πνευματικῶν πατέρων ἡ πρὸς διόρθωσιν ἀπαιτούμενη γνώσις, τῶν βασιλέων ἡ παρά πάντων ὀφειλομένη τιμή, καί πάντων ἀπλῶς τῶν χριστιανῶν, ἡ πρέπουσα χριστιανοῖς διαγωγή καί κατάστασις, καί ακθολικῶς εἰπεῖν, ἐκ τῶν ἱερῶν τούτων Κανόνων, ἡ κάτω ἐκκλησιαστική ἱεραρχία γίνεται μίμημα καί ἐκσφράγισμα τῆς οὐρανίου ἱεραρχίας. Καί αἱ δύο ὁμοῦ ἱεραρχίαι ἀποκαθιστῶνται μία, ἓν μέλος, ἀνακρουομένη ἐναρμόνιόν τε καί πάγχροδον. Ἐκβαλε τούς κανόνας τῶν στοιχείων ἀπό τήν ὑλικήν κτίσιν, καί παρευδύς λύεται ἡ τάξις, καί λυομένης τῆς τάξεως, ὅλον τό πᾶν ἀφανίζεται. Ἐκβαλε καί τούς Ἱερούς τούτους Κανόνας ἀπό τήν ἐκκλησίαν, καί παρευδύς ἐπεισέρχεται ἡ ἀταξία, καί ἐκ τῆς ἀταξίας ἅπασα ἡ ἱερά αὐτῆς διακόσμησις ἀφανίζεται.

Ἐπιστράφου λοιπόν Ἰακώβ, καί ἐπιλαβοῦ αὐτῆς. Ἐπιστράφητε Πατριάρχαι, Ἀρχιερεῖς, Ἱερεῖς, Κληρικοί Μοναχοί, καί οἱ λοιποὶ ἅπαντες πνευματικοὶ πατέρες καί ἐν Χριστῷ ἀδελφοί καί ἐπιλάβεσθε τῆς βίβλου ταύτης μέ τά δύο σας χέρια «πορεύεσθε πρὸς τήν λάμψιν κατέναντι τοῦ φωτός αὐτῆς, ἵνα φωτισθῆτε φωτισμόν γνώσεως αἰώνιον».